ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ АПН УКРАЇНИ

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ No 5049
від 11 квітня 2001 р.

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ

Засновано у 2001 році
Передплатний індекс 23823
ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Додаток 3, том II (9), 2008 р.

ЛОБАЧОВА С. В.,
асистент кафедри іноземних мов,
Білоцерківський національний аграрний
університет, м. Біла Церква

РОЗВИТОК ГНОСТИЧНИХ ЗІДБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ХОДІ ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті обгрунтоввується важливіть розвитку гностичних зідбностей студентів – майбутніх перекладачів – та пропонуються шляхи розвитку цього виду здібностей засобами професійно орієнтованих дисциплін, що вивчаються у ході професійної підготовки студентів. Врахування особливостей навчання іноземних мов може допомогти викладачеві зробити іноземну мову не лише метою, але й засобом навчання. Урахування закономірностей оволодіння заннями є основою педагогічних технологій, спрямованих на розвиток гностичних та інших видів здібностей студентів. Використання сучасних освітніх технологій у поєднанні з цілеспрямованим, методично обгрунтованим відбором навчального матеріалу може допомогти у розвитку гностичних здібностей майбутніх перекладачів, що, в свою чергу, сприятиме успішному здійсненню їх професійної діяльності.

В статье обосновывается важность развития гностических способностей студентов – будущих переводчиков – и предлагаются пути развития этого вида способностей средствами профессионально ориентированных дисциплин, которые изучаются в процессе подготовки студентов. Учитывание особенностей обучения иностанному языку может помочь преподавателю сделать иностанный язык не только целью, но и средством обучения. Принятие во внимание закономерностей овладения знаниями является основой педагогических технологий, целью которых является развитие гностических и других видов способностей студентов. Использование современных образовательных технологий в комбинации с целенаправленным методически обоснованным отбором учебного материала может быть полезным при развитии гностических способностей будущих переводчиков, что, в свою очередь, будет содействовать успешному осуществлению их профессиональной деятельности.

The article deals with the importance of gnostic abilities development with the future interpreter students and proposals on the qays of development of this kind of abilities by means of professional training subjects taught in the course of the students training. Taking into account the peculiarities of foreign language teaching enables a teacher to use foreing languaged as both aim and means of teaching. Concidering the mechanisms of knowiedge gaining is a basis of pedagogical technologies which aim at developing gnostic and othe kinds of abilities in students. Applying modern educational technologies in their combination with aim-seeking methodological selection of training material can ce of use at developing gnostic abilities of future inerpreters which, in turn, would add to successful performance of their professional activity.

 © , 2008.

Актуальність дослідження. Соціально-економічні зміни, що відбуваються сьогодні в українській державі та суспільстві, призвели до небувалого зростання міжнародних зв'язків. За таких умов знання іноземних мов стає нагальною потребою, а необхідність у висококваліфікованих перекладачах зростає з кожним днем.

Тому спеціальність перекладача сьогодні набуває важливого суспільного значення. Однією з найважливіших передумов розвитку міжнародної комунікації є активізація підготовки перекладачів на засадах класичної університетської філологічної освіти, орієнтованої на поєднання опанування фундаментальних знань у галузі філології з оволодінням кількома іноземними мовами, спрямованих на перекладацько-комунікативне забезпечення всіх основних наукових, економічних та суспільних сфер міжнародної співпраці.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні втілюються в життя нові системно-орієнтовні педагогічні технології, які спрямовані на забезпечення процесу природного розвитку людини. Це зумовлює розширення професійних функцій викладача і, відповідно, підвищення вимог до особистості студента, майбутнього перекладача.

Професійна компетенція фахівців зі спеціальності «переклад» грунтується на освоєнні ними всіх основних форм перекладу (усний – послідовний та синхронний, письмовий) та його семантико-стильових типів (науковий, технічний, художній тощо), актуалізації фонових знань, які забезпечують іншомовне відтворення висловлювань, на формуванні фундаментально-наукового базису фахової підготовки, достатнього для набуття нової – необхідної у конкретній соціокультурній ситуації – перекладацької спеціалізації.

Мета роботи полягає в обгрунтуванні положення про те, що професійно орієнтовані дисципліни фахової підготовки майбутніх перекладачів можуть розглядатися як вид інноваційних технологій за умови раціонально підібраних методів навчання та застосування підходів, що дозволяють залучати студентів до активної мисленнєвої діяльності як на практичних, так і на лекційних заняттях.

Зі зміною підхіду до вивчення іноземних мов розширилися і вимоги до перекладачів. Перекладач має знати: мови, що використовуються під час перекладу; методики перекладу; чинну систему координації перекладів; спеціалізацію діяльності установи (організації), для якої виконується переклад; термінологію з певної тематики мовами, що використовуються для перекладу; має вміти працювати зі словниками, термінологічними стандартами, збірниками, довідниками; знати основи наукового і літературного редагування; граматику і стилістику мови [5].

Проблема полягає у тому, що теоретичні знання, які засвоюються у ВНЗ, подаються відповідно до внутрішньої логіки окремих наукових дисциплін, визначаються предметами, цілями та задачами останніх. Вони є результатом аналітичного розв'язання науково-теоретичних проблем, і, як правило, мають узагальнений та абстрактний характер. Ці знання відображають сутність і закономірності певних явищ, процесів; вони виступають загальними принципами, що спрямовують навчальну діяльність студентів, але їх практичне використання залежить від конкретних умов діяльності перекладача. Остання ж будується відповідно до своїх особливих і специфічних законів. Так, проблеми, з якими має справу перекладач, мають цілісний і

комплексний характер. Їх розв'язання потребує синтезу знань з різних теоретичних дисциплін, включення їх до категоріального апарату професійного мислення перекладача. Тобто, ефективність професійної діяльності залежить не лише від знань та навичок, але й від здатності застосовувати ці знання на практиці.

За такого підходу чільне місце у підготовці майбутніх перекладачів посідає розвиток їх гностичних здібностей, оскільки останні суттєво впливають на розкриття творчого потенціалу перекладачів, що у свою чергу сприяє розвитку інших (комунікативних, мисленнєвих, ораторських) видів здібностей студентів та зростанню їх професіоналізму.

Кожне нове покоління оволодіває досягненнями людської культури через діяльність, яка аналогічна (хоч і не тотожна) тій, що призвела до появи цих досягнень. Отже зміст діяльності викладача полягає насамперед у тому, щоб побудувати таку діяльність студентів, у процесі та в результаті якої забезпечувалися б засвоєння системи знань, практичних умінь та навичок, розвиток пізнавальних здібностей і здатність застосовувати ці вміння у майбутній професійній діяльності, тобто їх гностичні здібності. Саме ця "надзадача" визначає сутність професійно-педагогічної діяльності викладачів, які готують майбутніх перекладачів.

Гностичні здібності – особистісні якості, що забезпечують людині, з одного боку, швидке та точне розпізнавання предметів, явищ, а з іншого, – успішне застосування отриманих знань у майбутній діяльності [6].

Наукові розробки у галузі педагогіки та психології, експериментальні дослідження з професійної підготовки студентів ВНЗ дають підстави твердити, що розумовий та творчий потенціал особистості не є природженим. Він формується у процесі навчання та життєдіяльності, знаходиться у постійному розвитку. Тому одним із завдань вищих навчальних закладів усіх рівнів стає створення таких умов, які б ефективно впливали на розвиток особистості студентів у цілому і їх гностичних здібностей зокрема.

Розвиток гностичних здібностей особистості, творча самореалізація у професійній діяльності є важливим показником зростання її професіоналізму. Вміння застосовувати отримані знання на практиці, аналізувати інформацію, отриману на заняттях та в ході самостійної роботи, – ось що ми маємо на увазі коли говоримо про розвиток гностичних здібностей майбутніх перекладачів.

Дослідження психологів свідчать, що будь-яка професійна діяльність вимагає від особи не тільки знання своєї спави, але й розвитку відповідних здібностей. К.К.Платонов визначав здібності як міру відповідності особистості в цілому меті визначеної діяльності [4]. Здібності розвиваються лише у процесі такої діяльності, яка викликає глибокий, стійкий, дійовий інтерес і має, за можливості, творчий, а не репродуктивний характер.

Якщо цілі й завдання, зміст, норми і критерії, пропоновані педагогічною системою, є зовнішніми об'єктивними складовими діяльності викладача вищої школи, то методи й способи науково-педагогічної діяльності мають індивідуально-суб'єктивний характер. Їх застосування залежить від здібностей кожного викладача. Хоч професійні здібності проявляються в діяльності фахівця вищої школи нерівномірно, їх прийня-

то розглядати як комплексне сполучення, так само як і структуру здібностей особистості, що співвідносяться з певною діяльністю.

Проблема розвитку гностичних здібностей нерозривно пов'язана зі створенням умов для підвищення рівня їх спрямованості на професійну діяльність. Тому навчальна діяльність у вищій школі має бути організована так, щоб студенти могли не лише отримувати та засвоювати інформацію, але й знали, як її застосовувати у повсякденній професійній діяльності.

Підготовка фахівця передбачає і теоретичні і практичні заняття, тому вона потребує професійної компетентності викладачів, використання інноваційних технологій, а також такої моделі організації навчання, за якою природні задатки розумових здібностей студентів розвивалися б якнайповніше, адже розвиток особистості в цілому і її гностичних здібностей зокрема – це складний поетапний процес, що здійснюється не лише у ВНЗ, але й упродовж всього життя.

Частка професійно орієнтованих дисциплін становить більше 60 відсотків від усього навчального навантаження [5], і тому вирішальна роль цих дисциплін у розвитку гностичних здібностей є безперечною. Крім того, різні види занять (лекційні, семінарські, практичні, написання курсових робіт) дають змогу урізноманітнити методи і способи передачі інформації, а також форми навчальної діяльності під час занять [1].

Як зазначалося вище, розвиток гностичних здібностей майбутніх перекладчів потребує систематичності та поетапності. Так, на першому етапі навчання (І курс) переважають практичні заняття з іноземної мови, а також соціально-гуманітарні дисципліни. На цих заняттях студенти удосконалюють мовленнєві уміння, набуті в середній школі, та навички роботи зі словниками та довідковою літературою. Цілеспрямована робота викладачів у напрямі збагачення словникового запасу має сприяти не лише зростанню їхньої професійної майстерності, але й навчити їх раціонально використовувати одержані знання у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

На другому етапі (ІІ-ІІІ курси) закономірним є процес розвитку комунікативної, соціокультурної, мовної та мовленнєвої компетенції майбутніх перекладачів. Підвищується відсоток самостійної роботи студентів за рахунок написання курсових проектів, організації презентацій, участі у науково-практичних студентських конференціях. Підготовку майбутніх фахівців у цей період навчання слід розглядати як спеціально зорієнтовану й методично обґрунтовану роботу викладачів професійно орієнтованих дисциплін, що має на меті розвиток гностичних здібностей студентів, адже ці здібності є необхідними для здійснення перекладацької діяльності. У ході викладання цих дисциплін студентів слід знайомити не лише з новою інформацією. Важливішим тут є навчити студента самому знаходити необхідну інформацію, використовувати набуті знання у різних галузях їх професійної та повсякденної діяльності.

Як свідчить аналіз теоретичних праць та практичних розробок у галузі професійної підготовки, сучасні технології орієнтовані на удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комплексних методів навчання та використання комп'ютерних інформаційних технологій.

Іноземна мова, на відміну від інших дисциплін, характеризується міжпредметністю (зміст іншомовного мовлення може містити дані з різних галузей знань), багаторівневістю (необхідність володіння різними видами мовленнєвої діяльності), поліфункціональністю (мова може виступати водночас і як мета навчання, і як засіб отримання інформації) [3]. Це слід враховувати при організації занять у ході фахової підготовки перекладачів.

Основою всього людського пізнання є предметно-практична діяльність [2]. Тому сучасні освітні технології передбачають активно-діяльнісний процес опанування інформацією замість традиційного пояснювального. У підготовці майбутніх перекладачів, так само як і у навчанні спеціалістів інших напрямів, розвиток гностичних здібностей відбувається за рахунок цілеспрямованого відбору навчального матеріалу. За таких умов вивчення будь-якої дисципліни циклу починається зі сприйняття нових понять, ідей, правил і завершується моделюванням власного проекту при вивченні теоретичних дисциплін, створенням мовленнєвих ситуацій і пропозицією перекладацьких рішень при роботі на практичних заняттях.

Висновки. Отже, розвиток гностичних здібностей студентів і їх підготовка до майбутньої професійної діяльності у ході вивчення професійно орієтованих дисциплін буде більш ефективно, якщо організувати навчальний процес таким чином, щоб мета і завдання вивчення кожної дисципліни узгоджувалися в цілому, доповнювалися і урізноманітнювалися формами проведення занять і при цьому не дублювалися.

Завдяки узгодженій діяльності викладачів професійно орієнтованих дисциплін стане можливим розвиток у майбутніх перекладачів гностичних здібностей, необхідних для здійснення перекладацької діяльності.

Література:

1. Берегова Г.Д. Підготовка студентів-аграрників до професійної мовленнєвої діяльності // Наука і методика. – К.: Аграрна освіта, 2007. – № 11. – С. 103.

2. Давыдов В.В. Виды обощения в обучении. Логико-психологические проблемы построения учебных предметов // Пед. общество России. – М., 2000. – 480 с.

3. Конышева А.В. Современные методы обучения иностранному языку. – Мн.: Тетра Системс, 2003. – 176 с.

4. Платонов К.К., Голубев Г.Г. О системе психологии. – М.: Высш. шк., 1977. – 94 с.

5. Освітньо-професійна програми підготовки бакалавра за напрямом 0305–"Філологія" зі спеціальності "Переклад"

6. Словник психолого-педагогічних понять і термінів / О.Найдьонова – К. – Плеяди. – 214 с.

ІЛЛАРІОНОВА О. П., ЛІСОВА В. О. Професійні інтереси
в структурі потреб студентів-психологів 253
ІЛЬЧЕНКО А. А. Особливості організації роботи студентів
в Промислово-економічному коледжі НАУ 260
КАРАМАНОВ О.В. Викладацький стиль педагога
у контексті сучасних методологічних підходів 271
КАРАСЕВИЧ А.П. Соціально-педагогічні особливості
формування готовності студентів вищих навчальних закладів
до створення сім'ї у сучасних умовах 278
КЕЛЕПКО О. В. Психологічна готовність до професійної діяльності
психолога-практика як чинник якості освіти 286
КИШЕНКО Г.І., НАХАБІЧ М.А., ЩИГОЛЬ І.В. Адаптація
навчального процесу до засад Болонського процесу
в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка
очима студентів (за результатами соціологічних досліджень) 293
КІКІНЕЖДІ О. М. Гендер в інновації змісту та технологій навчання
у вищій школі 301
КОВАЛЕНКО В. О. Концептуальні стандарти якості
професіонального образу мислення психолога 307
КОЛІСНИК О. О. Смисловий розвиток особистості студента
як один із пріоритетів навчально-виховного процесу 318
КОЛІСНИК О. П. Особистість та духовні практики
як психологічні техніки її розвитку 323
КОПИЛОВА О. М. Гуманістичні ціннісні орієнтації педагога
як умова морального виховання учнів 331
КОРНОСЕНКО О. Професійна модель майбутнього вчителя
фізичної культури в умовах впровадження Болонського процесу 337
ЛАВРИШ Ю. Е. Педагогічно-організаційні засади формування
професійного мислення студентів вищих навчальних закладів Канади 344
ЛИТВИНЕНКО І.С. Індивідуалізація навчання
як засіб якісної підготовки майбутніх психологів 350
ЛИТОВЧЕНКО І. М. Підвищення мотивації студентів
до вивчення іноземних мов у контексті інтеграції
до європейського освітнього простору 355
ЛОБАЧОВА С. В. Розвиток гностичних здібностей майбутніх
перекладачів у ході вивчення професійно орієнтованих дисциплін 360
ЛОЗЕНКО Г.О. Самооцінка та самоставлення: проблема співвідношення
понять 365